

Referat wygłoszony w dniu 28 kwietnia 2025 r. na posiedzeniu Komisji Historycznoliterackiej Oddziału PAN w Krakowie

prof. dr hab. Anna Czabanowska-Wróbel

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Wydział Polonistyki

Katedra Historii Literatury Pozytywizmu i Młodej Polski

e-mail: anna.czabanowska-wrobel@uj.edu.pl

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4382-366X>

„Gattopardyzm” (*gattopardismo*) Jarosława Iwaszkiewicza. Dzieło Giuseppe Tomasiego di Lampedusy w oczach polskiego pisarza

Celem referatu jest ukazanie zainteresowania Jarosława Iwaszkiewicza powieścią Giuseppe Tomasiego di Lampedusy *Gepard*, a następnie poszukiwanie paralel między twórczością poetycką i prozatorską Iwaszkiewicza a dziełem włoskiego pisarza. Istotna jest także odpowiedź na pytanie, czy *gattopardyzm* jako strategia polityczna i postawa życiowa był bliski polskiemu autorowi. Przenalizowana została również kwestia literackich powinowactw z *Gepardem* w twórczości Iwaszkiewicza na przykładzie noweli *Noc czerwcową*. Obu pisarzy cechuje podobny światopogląd artystyczny, w którym witalizmowi towarzyszy fascynacja skończonością ludzkich dzieł.

Literatura

- Abramowska J. (1999), *Na Ukrainie, nad Morzem Śródziemnym*, w: *Powroty Iwaszkiewicza*, pod red. A. Czyżak, J. Galanta i K. Kuczyńskiej-Koschany, Wydawnictwo „Poznańskie Studia Polonistyczne”, Poznań, s. 83-91.
- Biernacka-Licznar K. (2019), *Opowieść o życiu i twórczości Zofii Ernst (1918-1994)*, „Przekładaniec”, nr 37, s. 19-33.
- Boniecki E. (2014), *Ja niegdyś Roger. Studia i szkice o Karolu Szymanowskim*, Oficyna Wydawnicza Aspra, Warszawa.
- Giełdoń-Paszek A. (2014), *Obywatel Parnasu. Sztuki piękne w życiu i twórczości Jarosława Iwaszkiewicza*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.
- Ginsburg C. (2023), *Czytać między wierszami. Notka o „Gepardzie”*, w: *Tenże, Czytać między wierszami. Lektury, szkice, noty*, przeł. J. Ugniewska, Fundacja Terytoria Książki, Gdańsk, s. 77-86.

- Iwaszkiewicz J. (2010), *Dzienniki 1956-1963*, oprac. i przypisy A. i R. Papiescy, R. Romaniuk, Czytelnik, Warszawa.
- Iwaszkiewicz J. (1976), *Noc czerwcową, Zarudzie, Heydenreich*, Czytelnik, Warszawa.
- Iwaszkiewicz J. (1980), *Podróże do Włoch*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.
- Iwaszkiewicz J. (2021), *Wybór poezji*, oprac. R. Romaniuk, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław.
- Janion, M. (1984), *Iwaszkiewicza „mit powstania” i ironia czynu dziejowego*, w: tejże, *Czas formy otwartej*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa, s. 334-362.
- Malczewski A. (1958), *Maria*, oprac. R. Przybylski, Zakład Narodowy im. Ossolińskich Wrocław.
- Małochleb P. (2014), *Przepisywanie historii. Powstanie styczniowe w powieści polskiej w perspektywie pamięci kulturowej*, Wydawnictwo Naukowe UMK Warszawa-Toruń.
- Mazur A. (2013) *Archeologia dziewiętnastowiecznej pamięci w insurekcyjnym tryptyku Jarosława Iwaszkiewicza*, „Wiek XIX”, s.393-423.
- Papieski R. (2023), *Oblicza Iwaszkiewicza*, Wydawnictwo Akademickie Sedno, Warszawa.
- Płaszczewska O. (2010), *Podróż włoska jako dialog z literaturą. Uwagi na marginesie „Podróży do Włoch” Jarosława Iwaszkiewicza i „Drogi do Sieny” Marka Zagańczyka*, w: tejże, *Przestrzenie komparatystyki – italinizm*, Kraków 2010, s. 527-552,
- Radziwon M. (2010), *Iwaszkiewicz pisarz po katastrofie*, Wydawnictwo W.A.B., Warszawa.
- Romaniuk R. (2017), *Inne życie. Biografia Jarosława Iwaszkiewicza*, tom II, Wydawnictwo Iskry, Warszawa.
- „Szkoła ukraińska” w romantyzmie polskim. *Szkice polsko-ukraińskie* (2012), red. S. Makowski, U. Makowska, M. Nesteruk, Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Śniedziwska M. (2019), „*W krainie Lamparta*”. *Giuseppe Tomasi di Lampedusa i sycylijska powieść o wszechobecności śmierci*, w: tejże, „*Osobiste sprawy i tematy*”. *Gustaw Herling-Grudziński wobec dwudziestowiecznej literatury włoskiej*. Wydawnictwo Instytutu Badań Literackich, Warszawa, s. 151-173.
- Tomasi di Lampedusa G. (2009), *Gepard*, przeł. S. Kasprzysiak, Czuły Barbarzyńca, Warszawa.
- Tomasi di Lampedusa G. (1988), *Lampart*, przeł. Z. Ernstowa, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.
- Zaworska H. (1980), *Sztuka podróżowania. Poetyckie mity podróży w twórczości Jarosława Iwaszkiewicza, Juliana Przybosa i Tadeusza Różewicza*, Wydawnictwo Literackie, Kraków.